

vota paupertatis, castitatis et obedientiæ sunt de substantia professionis, sive illa explicite, sive implicite fiant. Hæc est certa et communis sententia omnium Doctorum quos supra citavi. Et probatur, quia quicquid est de substantia status religiosi, est de substantia professionis; sed tria illa vota sunt de substantia status religiosi; ergo sunt etiam de substantia professionis. Minor in superioribus late probata est, et expresse asseritur a Gregorio XIII, in d. constit. *Ascendente Domino*. Major autem patet ex dictis capite præcedenti, nam professio præcise sumpta sumitur ad constituendum verum religiosum in vero ac proprio statu professionis; ergo necesse est ut quicquid est de substantia hujus status, sit etiam de substantia professionis; alias ponamus fieri professionem quoad substantialia sine his, quæ sunt extra substantiam ejus, atque adeo sine illis votis, si illa negentur esse de substantia professionis, ergo jam tunc posset quis esse substantialiter professus, et consequenter substantialiter religiosus sine illis votis: quod tamen implicat; nulla enim res potest consistere, nec etiam concipi sine aliqua sui parte essentiali; sed tria illa vota sunt de essentia religiosi status; ergo sicut hæc non separantur a substantia status, ita nec a substantia professionis.

13. *Probatur secunda pars. — Modus profitendi religiosorum Prædicatorum. — Modus profitendi Carthusianorum. — Notatio circa professionem expressam. — Dixi autem, sive explicite, sive implicite fiant; primo, propter rationem generalem superiori capite factam, quod implicita significatio per facta vel alia signa externa sufficit ad obligationem inducendam, et consequenter etiam ad votum externum. Secundo, propter exempla in rationibus dubitandi membro ultimo adducta; non enim minus perfectam professionem faciunt religiosi Prædicatores quam alii, nec minus censentur tria vota emittere, quamvis non omnia exprimant, et ideo quædam solum implicite censeantur emittere, ut Cajetanus etiam docuit; expresse enim solum vovent obedientiam secundum regulam Sancti Augustini, tamen sub ea reliqua vota intelliguntur, licet hoc in dubium verterit Cardinalis in Clement. *Eos*, de Usuris, q. 1, sed immerito, cum id et usu constet, et communi sententia, quam omnes Theologi admittunt cum D. Thoma 2. 2, quæst. 186, art. 6, et quodlib. 1, q. 9, art. 2; Canonistæ, cum Innocentio, in c. *Consuluit*, de Regular. Imo talis professio satis expressa*

censetur; nam cum fit expressa promissio obedientiæ secundum regulam, in illa regula continentur castitas et paupertas, et ita magis est confusa significatio ejus quod expresse promittitur. Et eodem modo interpretor verba illa professionis Carthusianæ: *Promitto conversionem morum meorum*, scilicet, quoad statum continentiæ et paupertatis secundum regulam. Tertio, hoc addidi propter illa antiqua exempla, quæ proferebantur de consecratione seu velatione virginum. Quamvis enim mihi non constet omnes illas, quæ velabantur, fuisse plene et perfecte religiosas, ut inferius dicam, tractando de voto simplici castitatis, nihilominus negari non potest quin plures fuerint vere et proprie religiosæ, ut eodem loco dixi, et sumitur ex Athanasio, lib. de Virginitate, ubi inter alia inquit: *Væ virgini, quæ non est sub regula*; et ex Hieronymo epist. 48, ad Sabinianum, increpatoria, eo quod ad virginem Deo consecratam accedere ausus esset, de qua dicit etiam votum perpetuæ clausuræ emisisse, illis verbis: *Post Apostoli Petri basilicam, in qua Christi flammeo consecrata est, post crucis, et resurrectionis, et ascensionis Dominicæ sacramenta, in quibus rursus se in monasterio victuram sponderat*. Hoc autem supposito, dicendum est illas, vel expresse, vel certe implicite vota omnia solitas fuisse emittere. Quod significavit Clemens Alexandrinus, libro tertio Stromat., dicens: *Est continentia, corporis despicientia, convenienter pactis conventis cum Deo initis; non solum enim in rebus veneris, sed etiam in aliis, quæ anima perperam concupiscit non contenta necessariis, versatur continentia*; significans eas, quæ castitatem volebant, vovisse continentiam rerum temporalium, quæ est paupertas, quod similiter de obedientia potest intelligi. Idem significat Hieronymus, d. epist. 8 ad Demetriad., ubi cum illa loquens inquit: *Nunc autem quia seculum reliquisti, et secundo post Baptismum gradu inisti pactum cum adversario tuo, dicens ei: Renuntio tibi diabolo, et seculo tuo, et pompæ tuæ, et operibus tuis*; unde inferius subdit: *Ex eo tempore, quo virginitati perpetuæ consecrata es, tua non tua sunt, imo vere tua, quia Christi esse cæperunt; quæ avia vivente, vel matre ipsarum arbitrio dispensanda sunt*. An vero hujusmodi professio, in qua non omnia vota expresse proferuntur, dicenda sit expressa, vel tacita, licet possit esse quæstio de nomine, tamen quia jura aliquid negant tacite professis, quod concedunt aliis, ut, verbi gratia,

eligi in superiorem, ut superiori capite tactum est, ideo dicendum est talem professionem esse satis expressam, quia, eo ipso quod unum votum voce exprimitur, vel promissio alicujus objecti (ut conversionis morum) in quo alia confuse continentur, tota professio est satis expressa. Imo, si verbis exprimat consensus in pactum inicum cum Deo et religione, sub ea forma et modo quibus, secundum communem consuetudinem, significatur religiosorum professio, erit satis expressa professio, quamvis vota implicite tantum emittantur; quia in eo maxime expressio professionis consistit, quod consensus in talem statum verbis expressis significetur juxta morem et consuetudinem uniuscujusque religionis, in qua consequenter necessarium erit ut in tali professione dicta tria vota saltem implicite contineantur. Et ob hanc causam oblatio, quam in aliquibus religionibus faciunt illi, qui dicuntur conversi, et per eam suo modo se tradunt monasterio, ut illi perpetuo serviant, non est professio, et consequenter illi non sunt professi, quia nec explicite faciunt tria vota substantialia, neque etiam implicite, juxta eorum intentionem, et significationem talis actionis, quam habet juxta communem consuetudinem. Iterum autem se insinuabat hic difficultas de pueris oblati a parentibus ante usum rationis, sed de hoc statim. Nunc dico breviter eos nec esse, neque unquam fuisse vere religiosos, antequam perveniant ad ætatem, in qua possint tria vota explicite vel implicite emittere.

14. *Quæ et qualis sit traditio quæ in professione fit. — Assertio duas continens partes. — Probatur prima pars. — Forma professionis Societatis Jesu. — Dicendum tertio, traditionem, quæ in professione fit, etiamsi homini immediate fiat, non est pactum, aut donatio mere humana, sed est religiosa et sacra; nam aliquo modo fit principaliter Deo, ad quem specialis obligatio ex illa nascitur. Hanc assertionem propono, tum ut aliqua argumenta in principio facta dissolvam, tum ut explicem quo modo ex hac traditione et votis una professio coalescat. Prior ergo pars, scilicet, traditionem hanc immediate fieri homini, usu ipso manifesta est; necesse est enim in manibus alicujus fieri, et ab ipso acceptari, ut ostendimus; ergo signum est traditionem illi proxime fieri. Deinde lib. 2 ostensum est, Deo ipsi immediate et in se non posse fieri traditionem aut donationem, per quam novum aliquod dominium acquirat; ergo hæc traditio,*

per quam, ut ostendi, vere transfertur aliquod jus et dominium, necesse est ut immediate fiat alicui homini vel religioni. Atque hoc etiam significarunt Theologi, qui dixerunt in professione religiosa non solum fieri Deo promissionem, sed etiam ipsi prælato; imo prius fieri prælato de obediendo illi; deinde autem fieri Deo de servanda promissione facta prælato circa obedientiam illi præstandam, ut patet ex D. Thoma 2. 2, q. 88, art. 5, ad 3; et Cajetano ibi, et tom. 2 Opusc., tract. 11, q. 3; Soto, lib. 7 de Justit., q. 2, art. 3, ad 3; et insinuat Navarr., consil. 8, de Voto; expressius Medina, loquens in particulari de sua, id est, de Minorum professione, lib. 5 de Continent., c. 27; et ex formis profitendi usitatis in multis religionibus, et supra relatis id colligi potest; expressius vero quam in cæteris in forma profitendi Societatis ita dicitur, 3 p. Constit., c. 3, § 3 et 6: *Ego N. professionem facio, et promitto omnipotenti Deo coram ejus Virgine matre, ac universa cælesti curia, et omnibus circumstantibus, et tibi R. P., Præposito Generali*. Quamvis autem dicti auctores nomine promissionis utantur, non excludunt tamen traditionem, quam aliis locis expresse posuerunt, ut vidimus; nos autem ex una ad aliam argumentum facimus. Nam si promissio humana seu homini facta potest in professione religiosa intervenire, poterit etiam traditio. Imo hæc magis est necessaria, quia revera promissio illa, ut facta homini, ex se non videbatur esse de substantia professionis; nam, supposita traditione, ex vi illius oritur in religioso obligatio justitiæ respectu prælati ad parendum illi, et in prælato potestas ad præcipiendum et corripiendum; sicut si quis donetur aut vendatur in servum, licet aliam promissionem non faciat parendi domino, ex vi prioris contractus tenetur, quia ex vi illius est servus, et in potestate domini; sic ergo in præsentia sola traditio sufficit ex hac parte ad substantiam professionis, quia sufficit ad subjectionem unius, et potestatem alterius. Promissio vero si additur ut quid distinctum a traditione, etiam respectu hominis, solum additur ad majorem firmitatem, pluribus titulis obligationem augendo. E contrario vero sola promissio simplex in futurum facta prælato de parendo illi, adjunctis etiam tribus votis, ad professionis substantiam non sufficeret, quia per eam non daretur prælato sufficiens potestas, nec fieret perfecta renuntiatio, ut in prima assertionem explicatum est.

15. *Probatur secunda pars assertionis posi-*

ta. — Altera vero pars conclusionis, scilicet, quod hæc traditio non sit mere humana, sed aliquo modo fiat Deo, imprimis a fortiori sumitur ex omnibus Theologis, quos in prima assertionem citavi; quin potius, nos hoc modo eorum sententiam moderamur, nam ipsi fere nihil distinguunt inter traditionem, et votum solemne; unde indicant ita fieri traditionem immediate Deo, sicut votum; ergo ad minimum sentiunt traditionem hanc ad Deum ipsum spectare, et religiosam esse, atque adeo principaliter fieri Deo. Hoc ipsum colligimus ex Patribus supra citatis, qui hac ratione vocant professionem pactum cum Spiritu Sancto initum, vel cum Deo, et per professionem aiunt personam Deo donari, consecrari, dicari. Et e converso aiunt eum, qui a professione facta recedit, sacrilegum esse, et seipsum Deo subfurari, ut loquitur Basilius, in regul. 14, ex fusioribus. Confirmari etiam hoc potest ex quibusdam verbis Pii V, in quadam Bulla contra Apostatas, in favorem Societatis, quæ inquit: *Æquum reputamus*; ubi de Apostatis ait: *Postquam se Deo dederant, securi libertatem quærentes, ad illud reverti, et in illo palam degere non dubitaverant*; ubi traditionem religiosam vocat donationem sui Deo factam. Idem colligitur ex Gregorio XIII, in dicta constit. *Ascendente Domino*, ubi de emittentibus vota in Societate dicit in statu religionis vere constitui, et subdit: *Quippe qui per ea ipsa se Societati dedicant, atque actu tradunt, sequæ divino servitio in ea mancipant*; ubi duo dicere animadverto: unum est, traditionem fieri religioni, mancipationem autem fieri divino servitio; quod plane est dicere, traditionem fieri Deo in ipsa religione, religioni autem, ut per eam talis traditio tendat in cultum Dei. Potestque explicari ex differentia ad servitutem humanam; nam qui se tradit alicui in servum, se tradit ei, et in servitium et utilitatem ejus; religiosus autem licet se tradat prælato religionis, non tamen in ejus utilitatem, sed in cultum Dei; et hoc etiam modo explicat servitutem religiosam Magnus Gregorius, lib. 4 Registri, c. 88, epist. 44, relatus in c. *Multos*, dist. 54: *Multos*, ait, *de ecclesiastica familia, seu seculari militia novimus ad omnipotentis Dei servitium festinare, ut ab humana servitute liberi in divino servitio valeant familiariter in monasteriis conversari*; et infra: *Absque ulla retractatione servire omnipotenti Deo in monasterio promittatur, ut a servitio humano liber recedat, qui divino amore districtiorem subire*

appetit servitutem. Ubi semper servitutem, quæ per religiosam traditionem contrahitur, ad Deum refert, quamvis circa monasterium proxime versetur.

16. *Probatum ratione.* — Ratio autem hujus partis sufficiens redditur ex primo et secundo argumento tactis in secundo membro in principio quæstionis, quorum prius sumebatur ex indissolubilitate pacti professionis, quæ apud me non est parum efficax; indiget vero multa expositione, quam infra in propria sectione trademus. Secundum vero argumentum sumebatur ab effectu, quia talis traditio inducit obligationem religionis, et ideo violatio ejus sacrilega est, non solum propter transgressionem voti obedientiæ, sed etiam quia furtum rei sacræ, et Deo donatæ. Ex quo elici etiam potest ratio a priori, quia in hoc negotio nihil agitur intuitu hominis, sed totum intuitu Dei. Unde illam traditio, quæ fit homini, non est actus liberalitatis ad hominem, neque observantiæ, neque alterius virtutis, quæ circa hominem versetur, sed est actus virtutis religionis; ergo signum est principaliter fieri ipsi Deo. In qua multum differt hæc traditio ab elemosyna, verbi gratia, quæ fit propter Deum; nam ibi largitio proxime est ex misericordia, licet imperetur a charitate; hic autem immediate est ab ipsa religione, vel charitate erga Deum, magisque assimilatur illi donationi, qua aliquis confert calicem, vel rem sacram Ecclesiæ, quamvis dominium, quod inde acquiritur, sit diversum ab eo quod confertur per hanc traditionem, ut statim declarabimus.

17. *Objectio dissolvitur.* — *Instantia.* — *Illius solutio.* — Neque obstat Deum non posse acquirere novum dominium ex traditione hominis, quia, licet non possit ipse immediate acquirere, potest in homine et per hominem. Dices, qui fieri potest ut homo acquirat novum dominium vice Dei, et quod ipse Deus principaliter non acquirat? Inter homines enim si procurator aliquod dominium acceptet vice alterius, tale dominium principaliter transferatur in eum, cujus procurator vices gerit; quod si in eum transferri non posset, neque per procuratorem acceptari posset; nam qui vicem alterius gerit, dum contrahit, solum est instrumentum quoddam, per quod obligatio vel effectus contractus ad alium transit. Respondeo tale dominium non transferri in Deum in seipso, licet detur ministro ejus in obsequium ipsius Dei, quia simpliciter est dominium participatum et imperfectum, quod Deo

in seipso convenire non potest. Neque oportet illa humana exempla in omnibus accommodari divinis rebus, quia homo est capax novi domini imperfecti, et illud intendit in se recipere, quando per procuratorem illud acceptat. Item procurator humanus ex vi illius muneris non potest uti illa potestate seu dominio acceptato, neque enim est minister ad hoc institutus. At vero Deus, ut diximus, non est capax novi domini imperfecti, neque ad illud acquirendum constituit prælatum religionis tanquam procuratorem, sed potius ut nomine suo illud in se acceptet tanquam minister ad hoc deputatus. Posset autem ex humanis aliquod exemplum sumi: si, verbi gratia, in aliquo regno nobilis non teneretur servire proregi, sed tantum personæ regis in se ipsa, ex amore autem ad regem se traderet in servitium proregis, non ut dux, vel comes, vel Petrus, vel Paulus est, sed ut prorex est, illa traditio principaliter quidem fieret regi, quia solum fit alteri ut repræsentat personam ejus, et in cultum ejusdem; nihilominus tamen rex deinde non acquireret novam potestatem per se exercendam, sed acquireret novam potestatem in alio futuram, et per alium exercendam. Verum neque hoc exemplum oportet esse simile in omnibus; nam res divinæ, cum altioris ordinis sint, semper habent aliquid singulare.

18. *Corollarium.* — *Qualis sit effectus formalis professionis.* — *Prima opinio circa passivam subjectionem religiosi professi.* — Ex hac vero assertionem (quo ea magis explicabitur), intelligi potest qualis sit effectus quasi formalis professionis, quatenus traditionem includit; si enim per eandem vocem quasi denominativam id explicare velimus, formalis effectus traditionis est esse traditum seu donatum; quod in re nihil aliud est quam esse translatum in alterius potestatem. Unde ad hunc effectum pertinet et potestas data prælato seu religioni in eum qui se illi tradidit, et passiva subjectio ejus qui se tradidit; hæc enim duo quasi correlativa sunt, simulque oriuntur, posito fundamento et termino. Quæret autem aliquis qualis sit hæc subjectio. Quidam enim existimant esse ejusdem rationis cum subjectione servi ad dominum, atque adeo esse propriam servitutem, quia est vel subjectio filiationis, vel servitutis; nam potestas superioris, quæ non fundatur in propria jurisdictione, solum esse potest aut patris, aut domini, vel etiam viri in uxorem, quam omitto, quia nullam habet proportionem cum re de qua agi-

mus; ergo hæc subjectio aut filii aut servi esse debet; non est autem filii; est ergo vera servitus. Probatum minor, tum quia filiatio illa non est naturalis, ut per se constat; neque etiam est adoptiva, quia hic revera non intervenit adoptio, sed donatio, et ideo ex illa potius resultat servitus quam filiatio; tum etiam quia religiosus per traditionem se donat strictiori modo quo potest; strictior autem est obligatio servitutis quam filiationis. A posteriori etiam potest hoc confirmari; nam religiosus ex justitia tenetur non recedere a religione, et si quis illum extrahat, ita peccat contra justitiam, ut teneatur restituere, etiam donando seipsum, si aliter non potest, ut est multorum sententia, Palud., in 4, distinctione decima quinta, quæstione 15, art. secundo; ibi Gabr., q. 17, art. 3, dub. 1; Anton., 2 p., tit. 2, capite secundo, § 1; Adrian., in 4, materia de Restitut., quæstione de bonis animæ; Sylvest., verb. *Restitutio*, 3, quæst. 1, qui refert alios; sicut etiam qui provocat servum ut a domino fugiat, tenetur damnum resarcire, l. *Qui servo*, ff. de Furtis, l. 1, ff. Servo corrupto; ergo signum est religiosum vere ac proprie esse sub dominio religionis, ac proinde esse servum. Tandem confirmatur, quia per alias donationes factas religioni acquiritur ei proprium dominium, sive sint per se primum dicatæ in cultum Dei, ut est calix, et similes res sacræ, sive in servitium et utilitatem religionis, ut si equus vel servus donetur religioni; at religiosa traditio est vera et propria donatio, et ad utrumque fit, scilicet, in cultum Dei, et in utilitatem ac servitium religionis; ergo acquiritur religioni proprium dominium in ipsum; ergo e contrario in religioso nascitur propria relatio servitutis.

19. *Secunda et vera opinio negat esse proprie servitutem.* — *Probatum in ordine ad Deum esse servitutem et filiationem simul.* — Verumtamen licet hic modus loquendi ad profitendam religiosam humilitatem accommodatissimus sit, nihilominus in rigore, et proprie loquendo, hæc subjectio non est proprie servitus, ejusdem, scilicet, rationis formalis cum illa, quæ est in mancipio. Aut enim comparamus subjectionem hanc in ordine ad Deum, vel ad religionem, sive prælatum ejus. Priori modo est quidem strictissima servitus, multo tamen nobilior et altioris ordinis, sicut terminus ejus et obligatio ad Deum longe major est; illa tamen servitus non excludit filiationem adoptivam, nam potius per se ordinatur ad profitendam illam; quia status religiosus

ad perficiendam charitatem et gratiam institutus est; illis autem efficitur filii adoptivi. Sicut ergo gratia efficit filios et efficit servos, et illa duo non repugnant respectu Dei, quia filiatio non est naturalis, sed magis perfecta, et servitus est nobilissima, et ideo in Scriptura utroque modo justi vocantur, ita status religiosus et est perfectioris servitutis, et perfectioris filiationis ad Deum. Neque in his respectibus ad Deum repugnant simul donatio et adoptio, quia neque adoptio adultorum fieri potest, nisi ipsi velint se donare in eo gradu in quo adoptantur, neque donatio fit nisi Deo ipso, et operante ut donentur, et donationem acceptante. Est ergo status religionis respectu Dei et status servitutis, et status filiationis; servitutis, quia totus ordinatur ad reddendum Deo debitum cultum et servitium, et quia ad hunc finem speciali modo se tradunt religiosi homini vicem Dei gerenti; filiationis autem est, tum quia totus ille cultus maxime esse debet ex amore, et quia per illum magis ac magis perficitur filiatio adoptiva, majusque jus acquiritur ad hæreditatem paternam; et quia ad hos fines ordinatur, et acceptatur a Deo talis traditio, magis habet de filiatione, quam de servitute.

20. *Probat in ordine ad Prælatum seu religionem non esse servitutem.* — At vero comparando hanc subjectionem ad religionem; seu prælatum ejus, omnino dicendum est non esse proprie ac formaliter servitutem, qualis est in mancipio, sed magis accedere ad subjectionem filii, quamvis neque naturalis, neque adoptiva proprie sit, sed alterius rationis, quæ spiritualis appellatur. Declaro singula; et prima quidem pars ex eo patet, quod servitus mancipii respectu alterius hominis est vilissima conditio, per se loquendo, involuntaria, et in gravissimam pœnam introducta, utpote multum repugnans naturali dignitati hominis; subjectio autem religiosa nobilissima est, non elevans, sed extollens potius ac perficiens naturalem hominis dignitatem. Quamvis enim religiosus eo ipso dicatur nobilitatem amittere, illud autem intelligitur de nobilitate carnis et sanguinis quoad temporalia emolumenta, quæ ex illa provenire possunt, et a religioso contemnuntur et renuntiantur; loco autem illius acquiritur major quædam nobilitas spiritualis, quæ consistit in speciali dedicatione et subjectione ad Deum, et ad hominem, propter ipsum.

21. *Probat in secundo.* — Secundo declaratur hoc discrimen duplici signo: unum est,

quia mancipium potest a domino libere vendi ac distrahi, non habet autem religio talem potestatem in religiosum. In quo cernitur clara differentia inter traditionem religiosi et servi; nam si quis habens mancipium illud donaret religioni, posset ipsa illud vendere, quod non potest facere in religioso, qui se illi tradidit; est ergo diversa traditio, et diversa potestas dominativa ex illa resultans. Unde non est de ratione status religiosi, ut in eo sensu sit strictissima traditio, id est vilissima; neque unquam in consiliis evangelicis positum est, ut qui vult perfectus esse, se tradat alteri, seu religioni in mancipium, neque id unquam in Ecclesia fuit usitatum. Potest autem religiosa traditio dici strictissima, quia inducit obligationem longe perfectissimam, et altioris rationis, atque etiam de se perpetua, ita ut non solum non valeat religio religiosum semel sibi traditum alienare, verum etiam nec manumittere; in quo multum etiam differt hæc subjectio a propria servitute. Aliud discrimen est, quod servus non potest se in alterius dominium transferre, etiamsi ab illo melius tractandus sit, et quodcumque aliud majus commodum inde speret; religiosus autem quantumvis uni religioni se tradiderit potest (quantum est ex vi traditionis, et secluso jure prohibente) se transferre in aliam religionem arctiorem, in qua majus spirituale commodum speret; signum ergo est ex hac traditione non resultare servitutem ejusdem rationis.

22. *Probat in ratione a priori.* — Tertio hinc potest intelligi ratio a priori. Ut enim recte notavit D. Thomas, 1 p., q. 96, art. 4, tunc aliquis est subjectus homini propria servitute, quando ejus subjectio primario ordinatur ad hoc, ut subjectus in suum proprium vel commune bonum a dominante dirigatur. *Cujus ratio*, inquit D. Thomas, *est, quia liber est causa sui, ut dicitur in principio Metaphysicæ, servus autem ordinatur ad alium.* Ex quo infert D. Thomas primo, priorem servitutem esse conditionem pœnalem et ignobilem, quia per illam fit ut bonum, quod deberet esse proprium, cedat alteri, quod de se contristat, cum unusquisque appetat suum bonum. Posteriores autem subjectionem non esse ignobilem, nec pœnalem, nec per accidens introductam, quia per se tendit in bonum naturæ, et ejusdem, qui sic subicitur. Ex quo ulterius concludit priorem servitutem non fuisse futuram in statu innocentiae, quia nobilissimus erat, et omni pœna immunis; posteriorem autem fu-

turam fuisse in illo statu, quia per se est conveniens humanæ naturæ, cujus vita socialis est. Ex quibus omnibus nos argumenta desumere possumus ad rem de qua agimus. Nam in primis dominativa potestas, quæ est in prælati religionis, non ordinatur ad commodum vel utilitatem ipsorum, sed ad bonum subditorum; ergo horum subjectio non est propria servitus, sed nobilior quædam conditio.

23. *Instantia duplex.* — Respondetur ad primam. — Respondetur ad secundam. — Probat in ulterius. — Dices etiam ordinari ad utilitatem religionis; ergo respectu illius erit hæc vera servitus. Item tota illa dominatio magis tendit in gloriam Dei, quam in bonum ipsius subditi. Ad priorem partem virtute respondet D. Thomas, cum dixit, per nobilem subjectionem, quæ a servitute distinguitur, dirigi subditum vel in bonum proprium, vel in commune; ita enim religiosus dirigitur in bonum religionis, tanquam in bonum commune, quod magis proprie unusquisque religiosus reputare debet, quam suum privatum commodum. Eo vel maxime quod nunquam potest bonum religionis separari, quantum est ex se, a vero bono proprio ipsius religiosi, quod est spirituale bonum; et ideo, licet prælati utendo sua potestate dominativa intendat primario bonum religionis, non potest excludere bonum religiosi, sed potius debet etiam illud intendere, alias non bene uteretur sua potestate; imo si aliquid præciperet titulo boni religionis, quod non posset cedere in bonum spirituale religiosi, abuteretur sua potestate, et non esset illi parendum, sed id impossibile est, nisi id, quod præcipitur, malum sit. Ad alteram partem hinc etiam responsum est, quia gloria Dei est commune bonum. Concedo tamen subjectionem hanc esse servitutem non hominis, sed Dei, cui servire regnare est; unde servitus regia dici potest, non est enim servitus ignobilis aut pœnalis, sed per se cedens in maximum bonum naturæ. In qua illud etiam considerandum est, quod, licet ultimate cedat in gloriam Dei, non tamen in utilitatem, sed ipsiusmet servi; et ideo ex hac parte non infertur tædium illud et tristitiam, quam affert servitus humana et ignobilis.

24. *Probat in ulterius.* — Ex quo etiam potest alia ratio confici, quia hæc subjectio religiosa non habet rationem pœnæ, nec potest contristare subditum secundum rectam rationem, cum non minuat, sed perficiat liberta-

tem ejus, totaque ordinetur in ejusdem bonum. Nec potest dici per accidens introducta ratione culpæ, et in pœnam ejus, sed per se in majus bonum subditi; est ergo longe diversa a propria humana servitute. Addo etiam, ut hoc magis declarem, subjectionem hanc et potestatem dominativam illi correspondentem, quantum est ex vi status servitutis, potuisse habere locum in statu innocentiae, in quo alia servitus esse non poterat. Dico autem quantum est ex vi status servitutis; quia ex parte voti castitatis, aut paupertatis, non esset status religiosus, prout nunc est, accommodatus statui innocentiae, quia illa duo, quæ nunc sunt media moraliter necessaria ad perfectionem, in statu innocentiae nec necessaria, nec accommodata essent, ac obedientia et subiectio in eo statu esse posset, ut citato loco recte D. Thomas probat; ergo etiam posset per votum et traditionem Deo consecrari, et illa tunc sufficerent ad statum perfectionis, ubi paupertas et castitas necessariae non erant. Quod autem per se et ex vi illius status hoc non repugnaverit, patet, quia nullam includit imperfectionem illi statui repugnantem, et aliunde addit perfectionem propter majorem dedicationem in cultum Dei; quod obiter adnotavi, non ut contendam in statu innocentiae futurum fuisse statum religiosum; id enim incertum est, sed solum ut declarem subjectionem religiosam esse adeo nobilem, ut statui innocentiae non repugnaverit, ut hinc clare constet illam esse longe diversam a conditione servili propria servitute humana.

25. *Probat in secunda pars assertionis.* — *Notatio prima.* — *Notatio secunda.* — *Satisfit argumentis primæ opinionis.* — Qualis autem hæc subjectio sit, in altera parte responsionis nostræ declaravimus. Distinguit enim Aristoteles, lib. 3 Polit., c. 4, duplicem potestatem privatam, seu domesticam, scilicet, pure dominativam, qualis est domini in servum; et œconomicam, qualis est patris in filium. Potestas ergo hæc prælati religionis œconomica est, non tamen omnino ejusdem rationis cum illis quas Aristoteles posuit; non enim potuit ipse hoc genus potestatis agnoscere, attingit enim aliquo modo ordinem supernaturalem, pendetque ex divina institutione; est ergo hæc quædam potestas eminentior, et illas virtute continens. Majorem autem habet similitudinem, simpliciter loquendo, cum patria potestate, quia quidquid perfectionis in patria potestate invenitur, in ordine ad bonum filii procurandum, excellentiori modo reperitur